

Kultura govora za študente Medijskih komunikacij (UM FERI¹)

Alenka Valh Lopert

Uvod

Osrednji namen prispevka je prikazati, s kakšnimi jezikovnimi težavami se srečujejo študenti 2. letnika 2. bolonjske stopnje študijske smeri Medijske komunikacije pri predmetu Radio in radijski programi (RRP) pri branju neznanega besedila. Na osnovi analiz želimo opozoriti na pomanjkljivosti pri govorni kulturi študentov in potrditi, da je v visokem šolstvu treba uvesti predmet, pri katerem bodo študenti na vseh smereh študija obnovili, nadgradili znanje pisne in govorjene slovenščine, tako pa bi ostali/postali suvereni tvorci (strokovnih) besedil.²

O slovenščini v visokem šolstvu

Vpetost visokošolskega sistema v mednarodne okvire, internacionalizacija, vse pogostejša prisotnost angleščine v pedagoškem procesu pri študentih vodi tudi do mnenja,³ da jim znanje slovenščine pri karieri ne bo prav dosti koristilo. Zato je v osnutku *Resolucije o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2019–2023* (ReNPJP19–23) tako pomembno dejstvo:

da slovenske univerze in Republika Slovenija želijo ohraniti in nadalje razvijati slovenščino kot učni jezik visokošolskega izobraževanja in jezik znanosti, hkrati pa si želijo zagotoviti nemoteno mednarodno razsežnost svojega delovanja in mednarodno konkurenčnost.

Predlagan je tudi ukrep, da se:

na podlagi temeljite raziskave in analiz strokovno-znanstvenega pisanja na visokošolski ravni, tujih zgledov ter specifičnosti programov /.../ izdela in univerzam ponudi učni načrt za priporočljivi uvodni predmet v 1. letniku prvostopenjskih programov, ki bo vključeval omenjene jezikovne vsebine. (prav tam: 40–44)⁴

1 UM FERI – Univerza v Mariboru, Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko.

2 Kot potreben pa se kaže tudi predmet, pri katerem bi usvajali slovensko izrazje stroke, ki jo študirajo.

3 Na osnovi pogovora pri predavanjih.

4 O tem tudi Valh Lopert v *Ali je slovenski jezik res jezik »limitiranih resursov«?* na posvetu Javna raba slovenščine v Državnem svetu RS (2016); Zemljak Jontes in Valh Lopert (2016): *Pismenost v teoriji in praksi – temeljni cilj slovenskega institucionalnega izobraževalnega sistema.*

Anglistka in sociolingvistka Šabec (2016) glede rabe angleščine kot jezika globalizacije in njenega vpliva na slovenščino opozarja, da:

je angleščina nedvomno nujna za odprtost v svet in za sodelovanje z drugimi, vendar moramo kljub temu dati slovenščini prednost kot uradnemu učnemu jeziku in tako poskrbeti za njen razvoj v vseh socialnih in funkcijskih zvrsteh (vključno s strokovno terminologijo). To je pomembno ne le z jezikovnega, ampak tudi z identitetnega in kulturnega vidika obstoja naše nacionalne skupnosti. (prav tam: 80)

Lengar Verovnik, Logar Berginc, Kalin Golob v raziskavi *Slovenščina kot strokovni jezik na slovenskih univerzah* (2013) predlagajo uvedbo slovenščine kot predmeta na vse fakultete in podajajo *Teme in vsebine uvodnega predmeta slovenščina kot strokovni jezik* (29), ki zajemajo tudi obravnavo govorjenih besedil:

upoštevanje časa, spremna gradiva (npr. izročki), uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije (ppt-predstavitve, video- in zvočni posnetki ter drugo), kultura govora (zborna izreka), osnovni pojmi stavčne fonetike, večšine javnega nastopanja, upoštevanje poslušalcev, vodenje razprave in diskusije. (prav tam: 50)

Nekatere teh smernic so že vključene v delo pri predstavljenem predmetu. Osrednjo pozornost pa v pričujoči analizi namenjamo kulturi govora (zborni izreki).

Usvajanje kulture govora pri študentih neslovenistih

Jezikovne vsebine študijskih predmetov za študente nesloveniste so potekale kot dejavnosti, s pomočjo katerih bi utrdili ter izboljšali jezikovno kulturo in kulturo govora pri študentih, ki jim govorno izražanje predstavlja orodje pri njihovem delu. Gre za študente prevajanja in tolmačenja ter študente medijskih komunikacij.

V prvo analizo (Valh Lopert 2010) je bilo vključenih petnajst študentov (takrat) 4. letnika Oddelka za prevodoslovje Filozofske fakultete UM pri (začetnih) vajah iz simultane tolmačenja iz angleščine v slovenščino. Zanje je obvladanje ustrezne izreke nadvse pomembno, saj je poleg jezikovne kompetence v obeh jezikih treba upoštevati še poseben dejavnik, in sicer omejeno zmožnost pomnjenja v skopo odmerjenem času. Med tolmačenjem samim ne morejo razmišljati o mestu naglasa, kakovosti samoglasnika itd., zato so vaje zelo pomembne.

Pri izgovarjavi (1) samoglasnikov je analiza zajela pregled najpogostejših odstopanj od knjižne izreke (*SP* 2001), in sicer v naslednjih kategorijah: (a) kakovost in kolikost samoglasnikov e: [é] za knjižni [ê]: *idéja, njéga*; [é] za [è]: *pogléd*; [ê] za [é]:

celovečercsev, nekatère, razmèrje, usmèrjen; [ê] za [ə]: *tésno, težkem*; [ó] za [ô]: *celóten, dóbro, móje, ustanóve*; [ó] za [ò]: *odnós*; [ô] za [ó]: *razlógov*; (b) samoglasniški upad (moderna vokalna redukcija) v vzglasju: *so _mel*; sredi besede: *bi lahko b_li*; *smo se odloč_li*; v izglasju: večinoma pri nedoločniku: *pripeljat_*, *dobro sprejet_*; *nikol_*; (c) pri mestu naglasa je pogost umik na prvi zlog: *ískali* za *iskáli*, *láhko za lahkó*; če pa gre za dvojnico, je izbrana tista z naglasom na prvem naglašnem zlogu: *povábili* za *povábili/povabíli*.

(2) Pregled izgovora soglasnikov je zajel najpogostejša odstopanja, in sicer: (a) izgovor predloga *v* kot zobnoustničnega /v/: *v filmu*, *v filmih*, *v Brunšvajgu*, *v tem obstaja*, *v spodnji Saški*; (b) izgovor fonema /v/ kot /f/: *fklijučuje*, *fspodbudi*, *fsako leto*, *fsi udeležijo*, *predfšem*; (c) pojav »elkanja« /l/ za [ɥ]: *ustvarjalci*, *obiskovalcev*, *izdelovalca*, *tekmovalce*, *gledalcem*.

Druga analiza (Valh Lopert 2017a) je zajela zvočne posnetke štirinajstih študentov pri predmetu RRP; posneli so trinajst 27-minutnih oddaj. Osrednjo pozornost smo namenili analizi glasoslovnih značilnosti spontanega govora, zlasti smo izpostavili neknjižne jezikovne elemente mestne govorice Maribora, ki močno vplivajo na radijski govor v tem okolju.⁵ Podrobno smo obravnavali naslednje glasoslovne elemente: a) analiza samoglasnikov: kakovost in kolikost samoglasnika e: [é] za knjižni [ê]: *réce, méne*; [é] za [è]: *nasvét, pogléd*; [ê] za [é]: *hmélja, žènskem*; [ê] pred r za [é]: *prevèrjen, večèr*; o: [ó] za [ò]: *nastóp, odklóp*; [ó] za [ô]: *zbódem, vóda*; [ô] za [ó]: *dóber*; samoglasniški upad: na začetku: [i]: *_máš*, [u]: *_bógi*; v sredini: [a]: *mór_m, mór_š*; [e]: *ponedéljek* za *pon_déljek*; [i]: upad pri izgovoru deležnika *-l*; nenaglašeni samoglasniki se ne izgovarjajo: *povéd_li*; na koncu: [i]: *túd_*, v sredini *vid_li*; [i] pri nedoločniku: *mórem trdít_...*; [o]: *tàk_ kák_...*; izgovarjava polglasnika [ə]: [e] za [ə]: *dóber*; [ê] za [ə]: *téžka*; [ə] za [é]/[è]/[e]: *vəš (veš)*; b) analiza soglasnikov: opustitev soglasnika: *z_áj*; opustitev j v soglasniški skupini lj: *ból_*; posploševanje nenaglašene končaja v moškem deležniku na *-l* za [ɥ] kot: [o]: *réko* ← *rékeu...*; »elkanje« /l/ za [ɥ]: *oboževalce*; izgovarjava fonema /v/ za [ɥ/w/ɥ] (bilabialna; dvoglasna: zvočna, brez glasu): na začetku; v sredini; na koncu besede; kot predlog: zobnoustnični [v] za [ɥ]: *vsè*; [f]: *fčásih*; predlog v: [ɥ/w/ɥ] s polglasnikom: *və njém*; c) mesto naglasa: umik na prvi zlog: *láhko* za *lahkó*. Opozorili smo tudi na značilne oblikoslovne (sklanjanje ...), skladijske (nepopolne skladijske vzorce, prekinitve, ponovitve in popravke ...) in leksikalne (neknjižne, narečne besede ...) elemente, ki so odstopali od norme, oz. na primere nedosledne rabe, vendar jih nismo podrobneje analizirali.

5 Več v primerjalnih analizah govora nacionalne radijske postaje Radio Maribor in komercialne Radio City (Valh Lopert 2013).

Jezikovne vsebine v študijskem programu Medijske komunikacije

Na FERi se v okviru študijskega programa Medijske komunikacije študenti z jezikovnimi vsebinami srečajo pri naslednjih predmetih:⁶

- Na dodiplomskem študiju poslušajo tri obvezne predmete:
 - 1. letnik: smer Medijske komunikacije – predmet Kritično mišljenje in izražanje⁷ (30 ur PR, 15 ur SE, 1 ur SV in 14 ur LV).⁸ V delu predmeta »izražanje« (15 ur PR in 6 ur SE) se študenti srečajo z zvrstnostjo slovenskega jezika, jezikovno kulturo, prevzetim besedjem, rabo kratic, pravopisnimi in izgovornimi težavami, kulturo govora ... Cilj predmeta je ozavestiti študente o pomenu materinščine za študente medijskih komunikacij.
 - 2. letnik: smer Medijska produkcija/Vizualna komunikacija – predmet Priprava medijskih vsebin (30 ur PR, 15 ur SE, 15 ur SV).⁹ Pri govornih vajah se študenti srečajo z logičnim branjem za radio (in televizijo) ter snemajo lastne informativne oddaje. Cilj je, da začnejo zaznavati svoj glas in prepoznavati morebitne govorne pomanjkljivosti.
 - 3. letnik: smer Medijska produkcija – predmet Nastopanje v medijih (30 ur PR, 20 ur SE, 2 uri SV, 23 ur V).¹⁰ Pri vajah z mentorjem za govor¹¹ študenti predelajo področja glasoslovja (glasovi, naglaševanje), javnega nastopanja v elektronskih medijih (zvočne oblike in razvrščanje, posebnosti stilistike) in retorike.¹²
- Na podiplomskem študiju en izbirni predmet:
 - 2. letnik: Radio in radijski programi (39 ur PR, 15 ur SE, 15 ur LV, 6 ur SV).¹³ Od tega so jezikovne vsebine zajete v 30 urah (15 ur PR in 15 ur SE) in v praktičnih vajah, na katerih študenti pred snemanjem radijskih oddaj opravljajo bralne vaje z asistentom. Pri tem je ključno, da berejo besedila, ki so jih pripravili sami.

6 Izr. prof. dr. Žilič Fišer in asist. mag. Čakšu se zahvaljujem za posredovane podatke. Učni načrti so dostopni kot spletni viri, navedeni pri literaturi.

7 Nosilki doc. dr. Gartner in izr. prof. dr. Valh Lopert.

8 Legenda: PR – predavanja, SE – seminarji, SV – seminarske vaje, V – vaje (računalniške vaje), LV – laboratorijske vaje.

9 Nosilka izr. prof. dr. Žilič Fišer.

10 Nosilka izr. prof. dr. Žilič Fišer.

11 Mag. Tomažič (Radio Maribor).

12 Teh vaj študenti smeri Medijske komunikacije nimajo.

13 Izvajalki red. prof. dr. Welzer Družovec (nosilka) in izr. prof. dr. Valh Lopert.

Predmet Radio in radijski programi

V izvedbo izbirnega predmeta RRP (struktura ur je predstavljena zgoraj) v 2. letniku 2. bolonjske stopnje so vključeni trije izvajalci glede na vsebine – ožje medijske vsebine, širše medijske in jezikovne vsebine, vaje.¹⁴ Skupnih 15 ur PR in 15 ur SE poleg splošnih medijskih vsebin (zgodovina radia; radio: nacionalni, lokalni, komercialni; govornjeni mediji in žanri) vključuje tudi širše jezikovne vsebine, in sicer družbeni vidik jezika: jezik in govor, jezik in identiteta; jezik in zakonodaja; zvrstnost slovenskega jezika; vrste in vloge govornjenih besedil; kultura govora; stilistika radijskega govora. Študenti se srečajo s problematiko komunikacijske kompetence (jezikovne in pragmatične); z jezikovnimi priročniki, kot je *Slovenska zborna izreka* (Antončič, Šeruga Prek 2003); s konkretnimi jezikovno-slogovnimi problemi, s katerimi se soočajo novinarji in drugi pisci besedil za objavo; s podobo jezika v govornjenih medijih z jezikovno-slogovnega vidika; z razmerjem med normo slovenskega jezika in njeno realizacijo v govornjenih besedilih v medijih.¹⁵ V okviru danih možnosti se srečajo še z govornimi izraznimi sredstvi (Podbevšek 2017: 45–63), to so premori, intonacija, govorna hitrost (tempo), ritem, glasnost (jakost), register (višina glasu), barva glasu, govorna modulacija, način izgovora glasov. Slednjemu posvečamo največ časa.

Gradivo za analizo

Predmet je v zimskem semestru študijskega leta 2018/2019 obiskovalo šestnajst študentov. Pravorečni problemi pri govornih predstavitvah so bili večinoma enaki kot pri prejšnjih generacijah. Vsak od študentov je pri seminarskih urah dobil kratke novice, objavljene prejšnjega dne (četrtek, 29. 11. 2018) na spletni strani Slovenske tiskovne agencije (STA).¹⁶ Zajeta so bila vsa področja glede na rubrike: Slovenija, Svet, Gospodarstvo, Šport, Kultura, Zanimivosti: *NPU z ovadbo v primeru prenosa blagovnih znamk, neuradno Tušmobil; Evropski parlament podprl predlog sprememb schengenskih pravil; V treh družbah Sija po podatkih Skei opozorilno stavkalo več kot 80 odstotkov zaposlenih; Smuk v Beaver Creeku že v petek; V Plečnikovi hiši ameriškega glasbeniku Kanyeju Westu podarili knjigi; Melania Trump zavrnila kritike rdečih božičnih dreves ...*¹⁷

14 Medijske vsebine predava prof. dr. Welzer Družovec, jezikovne izr. prof. dr. Valh Lopert, vaje izvaja asist. mag. Čakš.

15 Kot vzorec jim služijo analize v Valh Lopert (2013): *Med knjižnim in neknjižnim na radijskih valovih v Mariboru*.

16 Bili smo pozorni tudi na pravopisne napake v zapisih STA, kar pa bi že zahtevalo posebno obravnavo.

17 Zaradi prostorske omejitve naštevamo samo nekaj naslovov novic.

Glazoslovna analiza glasnega branja novic

Izhajali smo iz dosedanjih analiz govora študentov, predstavili posamezna odstopanja in nanje z zapisi na tablo sproti opozarjali pri branju. Pri delu nas je vodilo tudi dejstvo, da v šolskem sistemu, kot poudarja Podbevšek, ni dovolj glasnega branja: »Študenti dramske igre na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo na začetku svojega študija pogosto izpostavljajo nezadostno posvečanje glasnemu branju v osnovni in srednji šoli.« (2017: 24)

Študenti so morali novice STA glasno prebrati, ne da bi si jih prej podrobno ogledali. Predpostavljali smo, da besedilo dobijo v branje v zadnjem hipu, zato nimajo časa, da bi si ga onaglasili itd. Pri večini so se pojavile pričakovane izgovorne napake.¹⁸

Primeri iz analize:

- Samoglasniki – kakovost in kolikost: samoglasnik e: [é] za knjižni [ê]: pétem, podežélja, prédlog, sklénil, trenérsko; [é] za [è]: lé, razcvét; [ê] za [é]: lêstvici, rêvnejši; [ê] pred r za [é]: desetêrici, katêrim, primêrne, primêru, včêraj; [e] za [ə]: deček, danes, hiter, oder, petek, september, Šarec; samoglasnik o: [ó] za [ò]: odlók; [ó] za [ô]: bóje, dogóvor, glasóvi, kakóvostne, móči, naskóka, nóvo, odpóved, prenós, prevózu, prvótnem, razvója, rókah, samóte, visóki; [ô] za [ó]: sporóčil. Samoglasniškega upada pri branju nismo zasledili.
- Soglasniki – zobnoustnični izgovor fonema /v/ namesto bilabialne oz. dvo-glasne zveneče/nezvенеče [u/w/m] variante na začetku/sredini besede: ṿlada, ṿprašanja, ṿsebine; ṿzhodne Eṿrope/staỵka, zaṿzela, eṿropske, restaṿriranje; ṿsebine; zobnoustnični izgovor predloga v: ṿ Bratislavi, ṿ Plečnikov, ṿ primerjavi, ṿ stalnih, ṿ ligi, ṿ javnem; izgovor predloga s/z s podaljševanjem s polglasnikom: ṣ sindikati, ṣ prvopodpisanim ṣ sedanjim, ẓ zamudo, ẓ golom. Opustitve izgovora soglasnikov nismo zasledili, prav tako ne »elkanja«.
- Mesto naglasa (večinoma umik na prvi zlog): láganja za lagánja, nádzor za nadzòr, Novogoričanke za Novogoričánke, pocénili za poceníli, prédlogu za predlógu, schengénskikh za schéngenskih, snéga za snegà, spórazumov za sporazúmov, úniforma za unifórma, vélike za velíke (pomenska razlika zaradi rabe določne oblike), zákona za zakóna, zapóslenih za zaposlénih (tudi zapòsleni); tudi odpravílo za odpráviló, zbudíl za zbúdil.
- Težave pri izgovoru¹⁹ a) tujih osebnih in zemljepisnih lastnih imen: Cohenovo, Jacquesa Preverta, Jerryja Falwella, Kanye West, Kanyeju Westu, v

18 Opozorili smo na smernice za kulturo radijskega govora: jasna artikulacija, besedni naglas v knjižnem jeziku (pomenska razlikovalnost), stavčna fonetika – intonacija, ritem govora, hitrost govorjenja, glasnost; členitev besedila – s premori in členitev po aktualnosti (Sinkovič 2010).

19 Zelo dobrodošel je bil pripomoček *Govorni pomočnik*: <http://www.drustvo-napovedovalcev.si/govorni-pomocnik-za-lepso-izgovarjavo/>, vendar v času pisanja prispevka ni več dostopen.

Lynchburgu, Macarolova, Ramush Haradinaj, Tanikawe, Val Thorensu, Vytenisem Andriukaitisom; tudi prevzetih besed: premier, premierja (*SP 2001*: premier -ja [premjêr in premjé -êja]; SSKJ² [premjé -êja tudi premjêr]); b) izgovoru akronimov:²⁰ EU, DZ, NPU, SDS, ZDA, SIJ, SKEI, ZN – dvo- in večzložne črkovalno brane (govorjene) kratice se naglašujejo samo na koncu: SP [espé], RK [erká], RTV [ertevé]; c) izgovoru števil:²¹ predstavniki 15 (pétnajstih/petnájstih) članic, 19 (devétnajstih/devetnájstih) poslancev.

Ugotovitve

Prispevek podaja osnovne izgovorne napake, ki se pojavljajo pri branju (kasneje tudi pri prostem govoru) besedil, in sicer brez vnaprejšnje priprave. Pri predmetu RRP je število ur, namenjenih kulturi govora, glede na obsežnost snovi precej omejeno. Sami študenti tudi povedo, da so jih posebej na izgovor (pri predstavitev, spraševanju, delu v razredu ...) v srednji šoli opozarjali zelo redki profesorji (in le redko). Predstavljene jezikovne analize govora študentov pri predmetu RRP – posnete študentske radijske oddaje (2015/16) in glasno branje novic kot priprava na snemanje (2018/2019) – kažejo na istovrstne (osnovne) izgovorne napake: pri kakovosti in količini samoglasnikov [e] in [o], pri soglasnikih – zobnoustnični izgovor fonema /v/ za variante [v/w/m], izgovor predloga s/z s polglasnikom; mesto naglasa – večinoma umik na prvi zlog, težave pri izgovoru tujih osebnih in zemljepisnih lastnih imen, izgovoru akronimov.

Sklep

Pri govoru medijskih osebnosti zaznavamo različna odstopanja od knjižnega jezika – nastajajo lahko nezavedno, zaradi neznanja, ali namerno, zaradi doseganja posebnega učinka. Pri spontanem govoru je moč dopustiti določena odstopanja od knjižnega jezika, če so funkcionalno utemeljena. Nekritično sprejemanje odstopanj pa ne sme pomeniti manjše kakovosti govorenih besedil. Ta naj bi bila vendarle čim popolnejša uresničitev knjižne norme, vzor drugim govorcem, a sprejemljiva, to pomeni povezana s sočasnostjo, sodobnostjo norme, zapisane v kodifikacijskih priročnikih (Tivadar 2004). Pri branju teh odstopanj ne smemo spregledati, napake – »izgovorne pomanjkljivosti« (Podbevšek 2017: 60) – pa predstavljajo odstopanje od pravorečne norme in govorečo pomanjkljivost.

20 Opozorili smo na sporočilno vrednost in večpomenskost akronimov, posebej v naslovih.

21 Opozorili smo na izgovor glavnih številnikov od 12 do 19, po *SP 2001* (petnájst) in po *SSKJ²* (znova uvedena dvojica pétnajst in petnájst).

Tako se potrjuje, kar sta Zemljak Jontes in Valh Lopert zapisali že leta 2016:

[n]ujno potrebna je uvedba ustreznega števila ur predmeta slovenski jezik na vse smeri študija, saj bi le tako lahko jezikovno suveren pisec/govorec pridobil ustrezne kompetence in se posledično tudi uspešno sporazumeval. Pismen in strokovno usposobljen posameznik mora biti temeljni cilj slovenskega institucionalnega izobraževalnega sistema. (103)

Prav to kot predlagani ukrep najdemo tudi v ReNPJP (19–23). Nadvse umesten je Tivadarjev predlog, ki opozarja na »potrebo po izdaji sodobnega (akademijskega) pravo-rečja, oblikovanega na osnovi kodifikacijske tradicije, sodobnih raziskav in opisa govora iz sodobnih javnih besedil« (2018: 158).

Usvojeno znanje naj bi študente spodbudilo k večjemu zavedanju o pomenu govornice (in pisne) materinščine, saj je jezik njihovo orodje, brez obvladovanja katerega se ne bodo mogli razviti v usposobljene medijske osebnosti in se uveljaviti v izbranem poklicu.

Viri in literatura

- Učna enota: *Kritično mišljenje. In izražanje*. <https://aips.um.si/PredmetiBP5/UcnaEnotaInfo.asp?UEID=9384&Jezik=&Leto=2018> (Dostop: 24. 3. 2019).
- Učna enota: *Nastopanje v medijih*. <https://aips.um.si/PredmetiBP5/UcnaEnotaInfo.asp?UEID=9412&Jezik=&Leto=2018> (Dostop: 24. 3. 2019).
- Učna enota: *Priprava medijskih vsebin*. <https://aips.um.si/PredmetiBP5/UcnaEnotaInfo.asp?UEID=9397&Jezik=&Leto=2018> (Dostop: 24. 3. 2019).
- Učna enota: *Radio in radijski programi*. <https://aips.um.si/PredmetiBP5/UcnaEnotaInfo.asp?UEID=14606&Jezik=&Leto=2018> (Dostop: 24. 3. 2019).
- Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije. Služba za slovenski jezik: *Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2019–2023*. http://www.mk.gov.si/si/delovna_podrocja/sluzba_za_slovenski_jezik/resolucija_o_nacionalnem_programu_za_jezikovno_politiko_20192023/ (Dostop: 24. 3. 2019).
- Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije. Služba za slovenski jezik: *Predstavitev področja*. http://www.mk.gov.si/si/delovna_podrocja/sluzba_za_slovenski_jezik/ (Dostop: 24. 3. 2019).
- PODBEVŠEK, Katarina, 2017: *Govornost literarnih besedil*. Maribor: Aristej.
- SINKOVIČ, Natalija, 2010: *Smernice za kulturo radijskega govora (na primeru Radia Slovenija)*. Diplomsko delo. Filozofska fakulteta Univerze Maribor. <http://dkum.uni-mb.si/Dokument.php?id=13969> (Dostop: 24. 3. 2019).
- Slovenska tiskovna agencija, 2018: *Slovenija, Svet, Gospodarstvo, Šport, Kultura, Zanimivosti* (29. 11.). <https://www.sta.si/slovenija> (Dostop: 24. 3. 2019).

- ŠABEC, Nada, 2016: O angleščini, njeni vlogi v svetu in v slovenskem visokošolskem izobraževalnem sistemu. *Dialogi* 7–8. 65–80.
- ŠERUGA PREK, Cvetka, ANTONČIČ, Emica, 2003: *Slovenska zborna izreka*. Maribor: Aristej.
- TIVADAR, Hotimir, 2004: Podoba in funkcija govorjenega knjižnega jezika glede na neknjižne zvrsti. Erika Kržišnik (ur.): *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem: členitev jezikovne resničnosti*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete (Obdobja, 22). 437–452. <http://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/22-Tivadar.pdf> (Dostop: 24. 3. 2019).
- TIVADAR, Hotimir, 2018: Slovensko pravorečje kot samostojna kodifikacijska knjiga? *Slavia Centralis* 2/11. 158–171. <http://www.ff.um.si/dotAsset/73530.pdf> (Dostop: 24. 3. 2019).
- VALH LOPERT, Alenka, 2010: Pomen zavedanja socialne zvrstnosti slovenskega jezika za študente tolmačenja in prevajanja. Irena Novak Popov (ur.): *Vloge središča: konvergenca regij in kultur*. Zbornik Slavističnega društva Slovenije, 21. Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije. 81–90.
- VALH LOPERT, Alenka, 2013: *Med knjižnim in neknjižnim na radijskih valovih v Mariboru*. Maribor: Litera.
- VALH LOPERT, Alenka, 2017: Ali je slovenski jezik res jezik »limitiranih resursov«?. Damijana Zelnik (ur.): *Javna raba slovenščine: stanje, zakonodajne rešitve in strategija: prispevki s posveta*, 8. december 2016. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije. 26–41.
- VALH LOPERT, Alenka, 2017a: Linguistic Analysis of Sound Recordings as a Method of Solidifying Mother Tongue Proficiency. Igor Fric (ur.): *Jazyk – literatura – komunikace*. 2, 4–14. <http://jlk.upol.cz/index.php/cislo-2-2017> (Dostop: 24. 3. 2019).
- VEROVNIK LENGAR, Tina, LOGAR BERGINC, Nataša, KALIN GOLOB, Monika, 2013: *Slovenščina kot strokovni jezik na slovenskih univerzah: pregled stanja ter razčlenitev pomena, načina in možnosti njene večje vključitve*. Ljubljana: Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije. http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/raziskave-analize/slovenski_jezik/Slovenscina_kot_strokovni_jezik_na_slovenskih_univerzah_01.pdf (Dostop: 24. 3. 2019).
- ZEMLJAK JONTES, Melita, VALH LOPERT, Alenka, 2016: Pismenost v teoriji in praksi – temeljni cilj slovenskega institucionalnega izobraževalnega sistema. *Annales: analiza istrske in mediteranske študije, Series historia et sociologia* 26/1. 95–106. <http://zdjp.si/annales-series-historia-et-sociologia-26-2016-1/> (Dostop: 24. 3. 2019).